

**Den islandske president
Ólafur Ragnar Grímssons
hilsningstale
ved åpningen av den nordiske konferansen
om litterære museer
Nordens hus
Reykjavik
3. oktober 2003**

Kjære konferansedeltakere.
Kjære nordiske venner.

„Hátt í brekku þar sem sér yfir húspökin klúkir timburkofi með skúrþaki og bíslagi, eitt herbergi með eldstæði, og skonsa, og hér situr föstur maður við glugga snemma vors og bíar barni sínu veiku. Ólafur skáld Kárason Ljósvíkingur.“

“Høyt oppe i bakken med utsikt over hustakene klamrer en tømmerhytte seg fast. Den har skurtak og bislag, ett rom med ildsted og et mørkt kott. Det er tidlig om våren. Ved vinduet sitter en blek mann og bysser sitt syke barn. Det er skalden og ljósvikingen Ólafur Kárason.”

Med disse ordene begynner Halldór Laxness sin bok Hús Skáldsins - Skaldens hus, det tredje bindet i serien Heimsljós - Verdens lys – en av de mest intense livshistorier til en dikter som er blitt skrevet på islandsk.

Selv om Halldór Laxness' beskrivelse av ljósvikingen Ólafur Kárasons seksårige opphold i skaldehuset Upphæðir kanskje ikke vitner om det, så har islendingene fra første tid satt sine skaldar i høysetet. De første profesjonelle forfattere i Norden var de islandske hirdskaldene som reiste mellom konger og jarler i de nordiske land og på de britiske øyer. De fremførte flokk og dråpa for disse fornemme menn, og fikk i lønn opphold ved hilden eller annen god betaling: Gullringer eller dyre kapper, skarlagensklede eller sølvbeslåtte bredøkser - eller sitt eget hode som for eksempel Egill Skallagrímsson i York. De islandske sagaskriverne i middelalderen ble de viktigste kildene til Nordens historie, og ukjente mestre satte sammen islendingesagaene, vårt enestående bidrag til verdenslitteraturen.

Det er gledelig at lederne for de litterære museer i Norden nå samles her på Island for å diskutere hvordan man best kan vekke folks interesse og nysgjerrighet for livet og verkene til de fremtredende diktere som deres museer er viet. Bokkulturen har det ikke lett. Konkurransen med den mangeartede og lett tilgjengelige underholdning i toner og bilder øker stadig, og det er derfor svært viktig å styrke med råd og dåd ethvert forsøk på å vekke interessen for litteratur. Skaffe nye lesere til verkene av våre fremste diktere.

Selv om vi islendinger ikke er kommet langt når det gjelder å bygge opp egne museer som skal hedre minnet til de diktere og andre kunstnere som har gjort seg særlig bemerket, har vi i det siste århundre eller så fått en rekke museer i form av såkalte skaldehus. De fleste finner vi i Akureyri: Sigurhæðir der presten og salmedikteren Matthías Jochumsson bodde, Davíðshús, oppkalt etter lyrikeren Davíð Stefánsson frá Fagraskógi og Nonnahús, der Jón Sveinsson, Nonni, slet sine barnesko. I forrige århundre var Nonni en av de mest kjente islandske forfattere i utlandet, og fremdeles treffer jeg innflytelsesrike personer fra Tyskland og andre land som leste mange bøker om Nonni da de var unge. Og deres høyeste ønske i dag er å få besøke de trakter der Nonni levde i Akureyri.

I Reykjavik-distriktet er vi ikke kommet så langt, men det var med stor glede jeg som finansminister for vel ti år siden kunne bidra til en overenskomst med Reykjavik kommune som innebar at staten skulle ha ansvaret for bevaringen av Skriðuklaustur på Øst-Island. Like før andre verdenskrig bygde forfatteren Gunnar Gunnarsson et enestående hus for seg og sin familie der. Gården Skriðuklaustur ble et symbol på den berømmelse som Gunnar kom hjem med. Reykjavik kommune, da under ledelse av nåværende statsminister Davíð Oddsson, tok på seg å bevare forfatterens moderne hus i Dyngjuvegur i Reykjavik. Et hus Gunnar Gunnarsson bygde etter at han hadde flyttet sørover. Dette huset var tegnet av arkitekt Hannes Davíðsson som lenge var formann for Islands kunstnerforbund. I dag holder Islands forfatterforbund til i dette huset.

Det er nylig inngått en avtale med Halldór Kiljan Laxness' familie om at den islandske stat skal overta Gljúfrasteinn i Mosfellsdalur. Der bodde dikteren i en årrekke. Et hvitt hus ved riksveien som det alltid var noe mystisk ved, særlig når Halldór satt der og skrev. De veifarende som passerte i retning Þingvellir, så med glede frem til dikterens neste bok.

Halldór Laxness vokste opp i Mosfellsdalur, der var hans røtter, og der hadde han sitt barndomshjem. Etter at han bygde Gljúfrasteinn, ble heiene, fjellene og dalene i nabolaget de steder hvor han tok sine daglige spaserturer. Dersom vi i fremtiden skal ha muligheten til å vandre i dikterens fotefar og reflektere over hvordan han hentet inspirasjon fra

naturen, burde vi egentlig frede alle disse omgivelsene. Det skulle ha vært interessant å vite om man i andre land har tenkt på å bevare store landområder rundt dikternes hus. Man vet jo at omgivelsenes enestående natur hadde mye å si for dikterens mentale velvære og hans tenkning.

I islendingenes bevissthet er Gljúfrasteinn blitt det ene og sanne skaldehus, for å bruke det navn som Laxness gav rønna til den fattige allmuedikteren, ljósvikingen Ólafur Kárason i boka Verdens lys. Og det islandske folk vil uten tvil gjøre alt det de kan for Gljúfrasteinn, slik at minnene om nobelprisforfatterens liv og virke blir bevart.

Halldór Kiljan Laxness er sammen med Snorri Sturluson den største forfatter som Island har fostret - selv om det er sju hundre år mellom dem. Det skal bli interessant å se hvordan Snorrastofa i Reykholt, som Kong Harald av Norge og jeg åpnet for få år siden, i fremtiden vil gå i spann med virksomheten i Gljúfrasteinn. Det har ellers vært morsomt å følge med i utviklingen av det viktige lærdomssete og debattforum som Snorrastofa nå er blitt.

Vi islendinger må lære av den erfaring som våre broderfolk og andre har på dette området. Lære hvordan skaldenes hus er blitt en drivkraft som øker interessen for litteratur og åpner for nye generasjoner den verden som skaldene skapte.

De litterære museer kan komme til å spille en viktig rolle i den fremtidige kulturturisme; de kan også bli en stor inntektskilde. Det mangler derfor ikke argumenter for en betydelig økning i investeringene når det gjelder oppbyggingen av slike museer.

De litterære museer er likevel først og fremst bestemmelsessteder der vår selvbevissthet blir klarere og styrkes; et løfte om at kultur og historie skal bli tilgjengelig for alle på en betagende måte.

Vi er derfor spesielt glade for at denne konferansen holdes her på Island, og håper at deres diskusjoner og råd vil bidra til at viktige mål blir nådd også i fremtiden. Med disse ordene erklærer jeg konferansen for åpnet.